

RIIGIKOHUS

Hagi tagamine Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 2020. aasta praktikas

Artikkel kohtute aastaraamatus

Kätlin Piho
analüütik

Tartu
2021

SISSEJUHATUS	3
1. HAGI TAGAMINE ENNE HAGI ESITAMIST	4
2. MUU HAGI TAGAMISE ABINÕU	5
2.1. Eelmärge kinnistusraamatus	5
2.2. Osamaksetena nõudesumma tasumine	6
3. HAGI TAGAMISEGA TEKKINUD KAHJU HÜVITAMINE	7
3.1. Saamata jäänud tulu hüvitamine	7
3.2. Menetlusvälisele kolmandale isikule tekkinud kahju hüvitamine	8
4. HAGI TAGAMISE TAGATIS.....	11
4.1. Hagi tagamise tagatise maksimumsumma kooskõla põhiseadusega.....	11
4.2. Hagi tagamise tagatise tagastamine	11
5. HAGI TAGAMISE VAIDLUSTAMINE	13
5.1. Kaebeõigus hagi tagamise tühistamise määruse peale	13
5.2. Täitemenetluse peatamise vaidlustamine	14
KOKKUVÕTE	15

SISSEJUHATUS

Riigikohtu tsiviilkolleegium tegi 2020. aastal mitu märkimisväärset hagi tagamisega seotud lahendit, muutes muu hulgas varasemat seisukohta hagi tagamisega tekkinud saamata jäänud tulu hüvitamise osas. Lisaks selgitas kolleegium hagi tagamist enne hagi esitamist, hagi tagamise abinõude kohaldamist, hagi tagamise tagatise summa põhiseaduspärasust ja tagatise tagastamist ning kaebeõigust hagi tagamise määrase peale.

Kokku käsitles Riigikohtu tsiviilkolleegium seitsmes asjas hagi tagamise regulatsiooni, neist kogu koosseisus lahendas kolleegium kolm asja. Artiklis antakse ülevaade tsiviilkolleegiumi lahendites väljendatud tähtsamatest õiguslikest seisukohtadest selles valdkonnas.

1. HAGI TAGAMINE ENNE HAGI ESITAMIST

Üldjuhul esitatakse hagi tagamise avaldus kohtule koos haviga või hiljem, kui hagi on juba menetluses. TsMS § 382 lõiked 1 ja 2 näevad ette erandi, mille korral võib kohus tagada ka hagi, mida talle ei ole menetlemiseks veel esitatud. Seda juhul, kui hagi tagamise abinõude rakendamisega on kiire, kuid objektiivsetel põhjustel ei ole võimalik hagi kohe esitada.

Tsiviilkolleegium selgitas asjas [2-19-4765/21](#) õiguse ühetaolise kohaldamise eesmärgil hagi tagamise kohta enne hagi esitamist järgmist.¹

Kui hageja taotleb hagi tagamist enne hagi esitamist, tuleb tal hagi tagamise avalduses TsMS § 382 lg 1 teise lause järgi põhistada, miks hagi kohe ei esitata. Kui taotluses ei ole välja toodud ega TsMS § 235 tähenduses põhistatud ühtegi objektiivset asjaolu selle kohta, miks hagi kohe ei esitata, tuleb hagi tagamise taotlus jätta rahuldamata. Enne seda tuleb anda hagejale TsMS § 384 lg 2 esimese lause järgi tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks. Objektiivseks hagi kohest esitamist takistavaks asjaoluks ei saa olla väide, et kavandatava hagi lubatavus on avaldaja jaoks õiguslikult ebaselge.²

TsMS § 382 järgsel hagi tagamisel ei saa kohus kontrollida veel esitamata hagiavalduse vastamist formaalsetele nõuetele, kuid ülejäänud hagi tagamise eeldused (sh TsMS § 377 lg-d 1, 2 ja § 381 lg 2) peavad olema täidetud.³ Muu hulgas tuleb kohtul hinnata kavandatava hagi õiguslikku perspektiivikut.⁴

Kui kohus sellise hagi tagab, peab ta hagi tagamise määruses määrama tähtaja, mille jooksul peab avaldaja hagi esitama. See tähtaeg ei tohi olla pikem kui üks kuu. Kui avaldajale määratakse hagi esitamiseks 20 päeva pikkune tähtaeg, kuid tähtaja kulgema hakkamine seotakse määruse jõustumisega, võidakse sellega eksida TsMS § 382 lg 2 teise lause eesmärgi vastu, võimaldades tegelikkuses hagi esitamiseks oluliselt pikema tähtaja kui üks kuu. Kuna määruse peale, millega kohus andis TsMS § 382 lg 2 alusel tähtaja hagi esitamiseks, ei ole määruskaebuse esitamise õigust (TsMS § 660 lg 1), siis ei saa pidada lubatavaks hagi esitamise tähtaja kulgema hakkamise sidumist hagi tagamise määruse jõustumisega.⁵

Kohtul tuleb hagi tagamine tühistada, kui avaldaja ei esita talle TsMS § 382 lg 2 alusel määratud tähtaja jooksul hagi. Seetõttu ei ole vaja hagi tagamise määruse resolutsioonis märkida, et kohtu määratud tähtajaks hagi esitamata jätmise korral tühistatakse hagi tagamine. Hagi tagamise tühistamine ei saa tuleneda tingimuslikuna samast määrusest, millega kohus hagi tagamise abinõu kohaldas. Viitel TsMS § 382 lg 2 kolmandale lausele saab olla üksnes selgitav tähendus.⁶

Kolleegium juhtis oma määruses tähelepanu ka sellele, et kuigi ringkonnakohtule ei ole seaduses sätestatud tähtaega hagi tagamise määruse peale esitatud määruskaebuse lahendamiseks, tuleks seda kostja õigustatud huve arvestades teha mõistliku aja jooksul. Määruskaebuse lahendamine hagi tagamise menetluses peaaegu kuus kuud pärast selle esitamist ei mahu üldjuhul mõistliku menetlusaja raamidesse.⁷

¹ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#).

² RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 10.1.

³ Vt ka RKTkm 16.01.2008, [3-2-1-132-07](#), p 13; RKTkm 22.05.2019, [2-18-13663/94](#), p 13.

⁴ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 10.2.

⁵ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 10.4.

⁶ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 10.5.

⁷ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 10.3.

2. MUU HAGI TAGAMISE ABINÕU

TsMS § 378 lg 1 p 10 kohaselt võib kohus lisaks sama lõike p-des 1–9 loetletud hagi tagamise abinõudele vajaduse korral kohaldada ka muid seaduses sätestatud õiguste tagamise vahendeid. Seega ei ole seaduses sätestatud ammendavat loetelu hagi tagamise abinõudest. Samas on näiliselt väga lai diskretsiooniõigus piiratud hagi tagamise institutsiooni üldise olemusega ning piirangutega, mis on välja kujunenud kohtupraktikas. Samuti peaks TsMS § 378 lg 1 p 10 alusel kohaldatud hagi tagamise abinõul olema vähemalt üldjuhul üldine seos lg 1 p-des 1–9 sätestatud abinõudega.⁸

Riigikohus on varasemas praktikas jaatanud TsMS § 378 lg 1 p 10 alusel hagi tagamise asendamise korras hüpoteegi seadmist kolmanda isiku varale viimase nõusolekul, kuigi TsMS § 378 lg 1 p 1 näeb ette võimaluse seada kohtulik hüpoteek üksnes kostjale kuuluvale kinnisasjale.⁹ Samuti on Riigikohus tuletanud TsMS § 378 lg 1 p-st 10 võimaluse lubada kohtutäituril müüa talle hagi tagamise korras üleantud asi (ja hoiustada saadud raha), kuigi TsMS § 378 lg 1 p 4 ega p 5 kohtutäiturile üleantud asja müümisvõimalust ette ei näe.¹⁰ Lisaks on Riigikohus leidnud, et kui hagi eesmärk on saavutada tulevikus sundtäitmise osaline või täielik lubamatuks tunnistamine, on võimalik täitemenetlus hagi tagamise korras TsMS § 378 lg 1 p-de 10 ja 6 koostoimes peatada, kui muud hagi tagamise eeldused on täidetud.¹¹

2020. aastal käsitles Riigikohus kahes lahendis muu hagi tagamise abinõu kohaldamist.

2.1. Eelmärke kinnistusraamatus

TsMS § 378 lg-s 1 loetletud tagamisabinõudele lisaks võib kohus vajadusel rakendada ka muid õiguste tagamise vahendeid, mis on nimetatud eriseadustes. AÕS § 63¹ lg 2 sätestab erisättena hagi tagamise abinõuna kinnistusraamatusse eelmärke seadmise võimaluse. Viidatud sätte esimese lause järgi võib kinnistusraamatusse kanda eelmärke ka hagi tagamise määruse alusel või muul seaduses sätestatud alusel. Asjas [2-19-17384/22](#) selgitas Riigikohus, et kinnistusraamatusse eelmärke sissekandmiseks ei ole nõutav TsMS § 377 lg-s 1 sätestatud tagamise aluse olemasolu. Kui muud hagi tagamisel kontrollitavad tingimused on täidetud, tuleb hageja taotlusel eelmärke hagi tagamise korras sisse kanda.

Eelmärke arvestab paindlikumalt kui keelumärke lisaks hageja huvidele ka kostja huvidega ning on lihtsamini kinnistusraamatusse sissekantav, sest AÕS § 63¹ lg 2 teise lause kohaselt ei ole hagi tagamise määruse alusel eelmärke kinnistusraamatusse kandmiseks nõutav, et eelmärke kinnistusraamatusse kandmist nõudev isik tõendaks eelmärkega tagatava nõude täitmise raskendamise või võimatuks muutumise ohtu. Muul juhul tuleks TsMS § 377 lg 1 esimese lause ja § 381 lg 2 kohaselt hagi tagamise alust (kohtuotsuse täitmise raskendatuse või võimatuks muutumise oht) kohtule põhistada.¹²

Riigikohus selgitas, et AÕS § 63¹ lg 2 kui hagi tagamise erisätte kohaldamiseks ei ole vaja tuvastada, et hagi on vaja tagada olulise kahju või omavoli vältimiseks või muul põhjusel. Hagi tagamise korras eelmärke seadmine AÕS § 63¹ lg 2 teise lause järgi ei tähenda õigussuhte esialgset reguleerimist TsMS § 377 lg 2 mõttes. Seetõttu ei ole selle sätte kohaldamisel vaja tuvastada, kas esinevad TsMS § 377 lg-s 2 nimetatud eeldused.¹³

⁸ RKTkm 21.12.2020, [2-20-5086/52, p 15](#); RKTkm 19.11.2014, [3-2-1-101-14](#), p 13.

⁹ RKTkm 10.01.2011, [3-2-1-133-10](#), p 23.

¹⁰ RKTko 11.03.2008, [3-2-1-8-08](#), p 22.

¹¹ RKTkm 19.11.2014, [3-2-1-101-14](#), p 15.

¹² RKTkm 21.05.2020, [2-19-17384/22](#), p 13; RKTkm 06.05.2018, [2-17-15902/22](#), p 9.2.

¹³ RKTkm 21.05.2020, [2-19-17384/22](#), p 13.

2.2. Osamaksetena nõudesumma tasumine

Asjas [2-20-5086/52](#) tagas maakohus hagi nii, et kohustas kostjat TsMS § 378 lg 1 p 10 alusel tasuma kohtu või kohtutäituri deposiitkontole 40 000 eurot kuus kuni 2 760 000 euro täitumiseni. Riigikohus leidis, et olukorras, kus hageja esitas kostja vastu rahalise nõude, ei saanud kohus TsMS § 378 lg 1 p-le 10 tuginedes panna kostjale aktiivset kohustust maksta iga kuu osamakseid kuni kogu nõudesumma täitumiseni. Kuigi seadusest võib tuleneda alus, kus ka aktiivse raha maksmise kohustuse panemine kostjale on kohtumenetluse ajal lubatud (vt nt TsMS § 378 lg 1 p 8; § 378 lg 3 p 4), siis antud asjas sellise olukorraga tegemist polnud. TsMS § 378 lg 1 p 10 ei võimalda kohaldada sellist hagi tagamise abinõu, kus rahalise nõude täitmise tagamiseks peab kostja maksuma iga kuu konkreetse rahasumma kuni nõudesumma täitumiseni deposiitkontole olukorras, kus ta alles peaks selle raha hankima.¹⁴

Riigikohus jättis hagi tagamise avalduse kõnealuses kohtuasjas tervikuna rahuldamata. Siiski juhtis ta tähelepanu, et olukorras, kus kostja toob esile, et tal on kinnistu, mille väärtus ületab oluliselt kinnistule seatud hüpoteegiga tagatud nõude või hüpoteegi väärtust, tuleks kohtul seda hagi tagamise abinõu valikul arvestada. Sellisel juhul võib olla põhjendatud kinnistule kohtuliku hüpoteegi seadmine kui kostjat vähem koormav hagi tagamise abinõu võrreldes arvelduskontode arestimisega.¹⁵

¹⁴ RKTkm 21.12.2020, [2-20-5086/52](#), p 15.

¹⁵ RKTkm 21.12.2020, [2-20-5086/52](#), p 16.

3. HAGI TAGAMISEGA TEKKINUD KAHJU HÜVITAMINE

TsMS § 391 lg 1 kohaselt peab hagi tagamist taotlenud pool hüvitama hagi tagamisega teisele poolele ja kolmandale isikule tekitatud kahju, kui on täidetud üks sama lõike punktides 1–3 sätestatud alternatiivsetest eeldustest. Hagi tagamise üle otsustamine leiab aset piiratud ajalistes raamides ning üldjuhul üksnes hageja esitatud informatsiooni põhjal ja peaks seetõttu toimuma hageja riisikol. TsMS § 391 ette nähtud nõude aluse näol on tegemist lepinguvälise kahju hüvitamise erikoosseisuga.¹⁶

Hagi tagamisega tekkinud kahju hüvitamist käsitles Riigikohtu tsiviilkolleegium eelmisel aastal kahes kogu koosseisu lahendis.

3.1. Saamata jäänud tulu hüvitamine

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseisu otsusega [2-17-2152/74](#) muudeti varasemat seisukohta¹⁷, mille kohaselt ei olnud saamata jäänud tulu VÕS § 127 lg 2 mõttes hõlmatud TsMS § 391 lg 1 p-st 1 tuleneva kohustuse kaitse-eesmärgiga.¹⁸

Riigikohtus vaidlesid pooled selle üle, kas TsMS § 391 lg 1 alusel on hüvitatav ka hagi tagamisega tekkinud saamata jäänud tulu, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (direktiiv 2004/48/EÜ) art 9 lg-t 7.

Kolleegium märkis, et TsMS § 391 lg 1 sõnastusest ei tulene, et hüvitatav oleks üksnes otsene varaline kahju. Direktiivi 2004/48/EÜ art 9 lg 7 sätestab, et kui ajutised meetmed tühistatakse või kui need muutuvad kehtetuks hageja mis tahes teo või tegevusetuse tõttu või kui hiljem on leitud, et intellektuaalomandi õigusi ei ole rikutud ega neid ei ole ähvardanud rikkumise oht, on kohtuasutustel õigus kostja nõudel kohustada hagejat maksma kostjale kohast hüvitist nimetatud meetmetega tekitatud mis tahes kahju eest. Samasisulist sätet sisaldab ka intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu (TRIPS) art 50 lg 7. Seega võimaldavad direktiivi 2004/48/EÜ art 9 lg 7 ja TRIPS art 50 lg 7 kohtul kohustada hagejat maksma kostjale hüvitist “mis tahes kahju eest” ega piira hüvitatava kahju liike üksnes otsese varalise kahjuga. Teistsugust tõlgendust ei ole andnud direktiivile ka Euroopa Kohus.¹⁹

Kolleegium leidis, et TsMS § 391 lg-t 1 kooskõlas direktiiviga tõlgendades, ei ole saamata jäänud tulu hüvitamine TsMS § 391 lg 1 alusel välistatud. Kuna TsMS § 391 lg 1 sõnastus ei välista saamata jäänud tulu hüvitatavust, laieneb selline tõlgendus lisaks intellektuaalse omandiga seotud tsiviilasjadele ka muud tüüpi tsiviilasjadele. Mitmete tsiviilasjade puhul ongi hagi tagamisest tekkida võiv kahju hinnatav vaid saamata jäänud tuluna. Kolleegium selgitas, et saamata jäänud tulu kui hagi tagamisega tekitatud kahju hüvitatavuse välistamine TsMS § 391 lg 1 alusel selleks, et kaitsta põhjendamatu hagi esitanud hageja huve, piiraks jällegi põhjendamatult kostja õigusi. TsMS § 377 lg 1 esimest lauset arvestades on TsMS § 391 lg 1 kaitse-eesmärgiks kaitsta kostjat ka saamata jäänud tulu kui kahju tekkimise eest.²⁰

Euroopa Kohtu seisukoha kohaselt tuleb hagi tagamisega tekkinud kahju hüvitamiseks maksta kohane hüvitis. Samas asjaolu, et direktiivi art 9 lg-s 7 nimetatud eeltingimused on täidetud, ei tähenda seda, et kohtud peaksid automaatselt ja igal juhul mõistma hagejalt välja igasuguse

¹⁶ V. Kõve jt (koost). Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017, § 391, p 1.

¹⁷ RKTko 06.06.2018, [2-15-4981/106](#), p 14; RKTko 21.11.2019, [2-17-18470/32](#), p 10.

¹⁸ RKTko 30.04.2010, [2-17-2152/74](#).

¹⁹ EKo 16.07.2015, C-681/13, Diageo Brands, p 74; EKo 12.09.2019, C-688/17, Bayer Pharma, p 39.

²⁰ RKTko 30.04.2010, [2-17-2152/74](#), p 14.

kahju, mis kostjale nende meetmete tõttu on tekkinud. Direktiivi art 9 lg-s 7 ette nähtud kohane hüvitis on tagatis, mida liidu seadusandja pidas vajalikuks, et katta kulusid ja kahju, mis kostjale on tekkinud tulenevalt õigustamatust taotlusest ajutiste meetmete võtmiseks. Ajutiste meetmete kohaldamise taotluse õigustamatuse tuvastamine eeldab ennekõike seda, et puudub oht, et intellektuaalomandi õiguse omajale põhjustatakse korvamatut kahju viivitusega tema taotletud meetmete võtmisel.²¹

Seega tuleb kohtul kohase hüvitise üle otsustamisel arvestada kõiki objektiivseid asjaolusid. Eelkõige kas hagi tagamise avalduse esitamisel esines oht, et avalduse esitajal tekib korvamatut kahju Euroopa Kohtu otsuses ja direktiivi 2004/48/EÜ põhjenduses 22 viidatud tähenduses, st kahju, mida ei ole hiljem võimalik heastada, kui ta hagi tagamist ei taotle. Kui kohus leiab, et hagi tagamise taotlemisel ei olnud ohtu, et tagamata jätmine võis tekitada avalduse esitajale korvamatut kahju, tuleb edasi hinnata kahjuhüvitise suurust.²²

Saamata jäänud tulu eest kahjuhüvitise suuruse kindlaksmääramisel, sh ka VÕS § 127 lg 6 alusel, saab hüvitise suuruse arvestamisel mh arvestada VÕS § 140 lg-s 1 sätestatuga, mille kohaselt võib kohus kahjuhüvitist vähendada, kui kahju hüvitamine täies ulatuses oleks kohustatud isiku suhtes äärmiselt ebaõiglane või muudel põhjustel mõistlikult vastuvõtmatu. Seejuures tuleb arvestada kõiki asjaolusid, eelkõige vastutuse iseloomu, isikutevahelisi suhteid ja nende majanduslikku olukorda, sealhulgas kindlustuse olemasolu. Näiteks patendiasjas saab kolleegiumi hinnangul mh arvestada, millises menetlusstaadiumis oli kostja patentide tühistamine hagi tagamise taotluse esitamise ajal, samuti tühistamise põhjust ja kostja osa selles.²³

Otsusele kirjutas riigikohtunik Tambet Tampuu eriarvamuse, millega osaliselt ühines riigikohtunik Ants Kull. Eriarvamuse kohaselt oleks kolleegium pidanud muutma varasemat seisukohta üksnes selles osas, milles ta leidis senise kohtupraktika olevat vastuolus Euroopa Liidu õigusega intellektuaalomandi asjades.²⁴

3.2. Menetlusvälisele kolmandale isikule tekkinud kahju hüvitamine

Teises kogu koosseisu otsuses [2-15-7163/191](#) selgitas tsiviilkolleegium, kas ja mis alusel on menetlusvälisel kolmandal isikul võimalik nõuda kahju hüvitamist, mis tuleneb asjaolust, et maakohus arestis kolmandale isikule kuulunud vara pankrotivõlgniku juhatuse liikme esitatud pankrotiavalduse tagamiseks.²⁵

Kehtiv õigus ei võimalda arestida pankrotiavalduse tagamiseks menetlusvälisele isikule kuuluvat vara. Riigikohus leidis, et menetlusväline isik, kellele kuuluv vara ekslikult arestiti, ei saa esitada hagi tagamisega tekitatud kahju hüvitamise nõuet TsMS § 391 alusel. Sellist võimalust ei tulene menetlusvälisele isikule ka TsMS § 391 lg 1 alates 17. detsembrist 2018 kehtivast redaktsioonist, mis paneb hagi tagamist taotlenud poolele kohustuse hüvitada ka kolmandale isikule tekitatud kahju. Kolleegium märkis, et tsiviilkohtumenetluse seadustikus on mõistet „kolmas isik“ kasutatud läbivalt ainult menetlusosalise tähenduses ja ka eelnõu

²¹ EKo 12.09.2019, C-688/17, Bayer Pharma, p-d 39, 52, 60-62.

²² RKTko 30.04.2010, [2-17-2152/74](#), p 16.

²³ RKTko 30.04.2010, [2-17-2152/74](#), p 16.

²⁴ Riigikohtunik Tambet Tampuu eriarvamus [2-17-2152/75](#), mille p-dega 1–4 ja p 5 teise lõiguga on ühinenud riigikohtunik Ants Kull.

²⁵ RKTko 19.02.2020, [2-15-7163/191](#).

seletuskirjast²⁶ nähtub, et TsMS § 391 lg 1 muutmisel peeti silmas menetlusosalistest kolmandaid isikuid, mitte menetlusväliseid isikuid.²⁷

TsMS § 391 alusel kahju hüvitamise peamisteks erinevusteks võrreldes VÕS 53. peatükis reguleeritud deliktalise vastutusega on esiteks asjaolu, et TsMS § 391 ei eelda nõude rahuldamiseks süü ega õigusvastasuse tuvastamist, ja teiseks võib sellel alusel nõude esitamiseks olla oluliselt rohkem aega, kui seda võimaldab üldine aegumistähtaeg. Kui TsÜS § 150 järgi on kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva nõude aegumistähtaeg kolm aastat ajast, mil õigustatud isik kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust teada sai või pidi teada saama, siis TsMS § 391 lg 1 p 1 järgi hakkab kahju hüvitamise nõue aeguma alates kohtulahendi jõustumisest, millega jäeti tagatud hagi rahuldamata või läbi vaatamata.

Eeltoodust tulenevalt asus Riigikohus seisukohale, et TsMS § 391 eesmärk on võimaldada süüst ja õigusvastasusest sõltumatu kahjuhüvitise nõude esitamist vaid teisele menetlusosalisele, kellele hagi tagamise tagajärjel on tekkinud kahju, tasakaalustamaks kohtumenetluses osalemisega kaasnevaid varalisi riske. Lähtekohaks on, et hagejale peaks olema ettenähtav, missuguse isikute ringi suhtes võib tal hagi tagamisega kahju tekitamise korral tekkida hüvitamiskohustus. Kolleegiumi arvates puuduvad olulised kaalutlused, miks luua menetlusvälistele isikutele õigusvastase käitumisega tekitatud kahju hüvitamiseks soodsam õiguslik alus võrreldes sellega, kui kahju oleks tekkinud väljaspool igasugust kohtumenetlust. Samuti puudub mõistlik põhjendus sellele, miks peaks menetlusvälistele isikutele hagi tagamise abinõude kohaldamisega tekitatud kahju hüvitamine sõltuma TsMS § 391 lg-s 1 sätestatud eeldustest, mh sellest, kas hagi, mis menetlusvälist isikut ei puudutanud, rahuldati või mitte. Menetlusväliste isikute võrdse kohtlemise tagab see, kui kõigil neil on võimalik nõuda kahju hüvitamist samal alusel.²⁸

Eeltoodu ei tähenda aga, et menetlusväline isik, kellele kuuluv vara ekslikult arestiti, ei saaks kahju hüvitamist üldse nõuda. Kolleegium märkis, et antud olukorras saaks menetlusväline kolmas isik nõuda õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamist VÕS § 1043 jj alusel. Selleks peab menetlusväline kolmas isik tõendama kahju tekitaja teo, kahju, põhjusliku seose teo ja kahju vahel ning teo õigusvastasuse. Kuna TsMS §-s 391 sätestatud alused on kahju hüvitamise erikoosseis²⁹, ei pea menetlusvälise isiku kahju õigusvastase tekitamise sätete alusel esitatud kahju hüvitamise nõude lahendamisel andma hinnangut hagi tagamise eeldustele.

Riigikohus märkis, et õigusvastase teona ei tule käsitada hagi tagamise avalduse esitamist ennast, vaid asjaolu, et kahju tekitaja kasutas temale kättesaadavat menetluslikku abinõu viisil, mis tõi menetlusvälisele isikule kaasa õigusvastase tagajärje. Menetlusvälise isiku suhtes saab õigusvastaseks pidada asjaolu, et vara arestimisega takistati tal teostada omandiõigust temale kuuluva vallasvara suhtes, ilma et selleks oleks olnud seadusest tulenevat alust. Kahju tekitaja ei saa vabaneda vastutusest ainuüksi põhjendusel, et hagi tagamise abinõude kohaldamise määruse tegi kohus. Hagi tagamisel kontrollib kohus taotlust üksnes esialgse põhistatuse tasandil. Hagi tagamise taotluse esitamine ja selles nimetatud asjaoludele tuginemine enne nende sisulist kohtulikku kontrollimist on tagamisabinõude kohaldamist taotlenud poole risk. Kui menetlusvälisele isikule kuuluv vara arestiti alusetult, saab ta põhjusliku seose esinemiseks

²⁶ Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse (678 SE) seletuskiri. Kättesaadav <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9b6f21b8-db1c-436d-a045-326913d80d22/Ebaausa%20konkurentsi%20takistamise%20ja%20%C3%A4risaladuse%20kaitse%20seadus>

²⁷ RKTko 19.02.2020, [2-15-7163/191](#), p 13.

²⁸ RKTko 19.02.2020, [2-15-7163/191](#), p 13.

²⁹ Vt ka RKTko 06.06.2018, [2-15-4981/106](#), p 13.

tõendada, et arestimiseta ei oleks kahju sellises ulatuses tekkinud, sest tal oleks olnud võimalik talle kuuluv vara maha müüa või hoida ära selle väärtuse vähenemine.³⁰

Kahju tekitaja võib vastutusest vabaneda, kui ta tõendab kas VÕS § 1045 lg-s 2 sätestatud õigusvastasust välistavate asjaolude esinemist, VÕS § 1050 lg 1 kohaselt käibekohustuse (välise hoolsuse) järgimist või füüsilisest isikust kahju tekitaja korral VÕS § 1050 lg-s 2 ning § 1052 lg-tes 1 ja 2 sätestatud vastutust välistavate subjektiivsete asjaolude esinemist. Hagi tagamise abinõude kohaldamist taotledes peab isik näitama üles mõistlikku hoolsust ning veenduma kohasel määral, et arestitav vara kuulub kohustatud isikule ja et ei ole menetlusvälistele isikutele kahju tekkimise ohtu.³¹

Riigikohus möönis, et deliktiline vastutus võib tuleneda ka kaitsenormi rikkumisest VÕS § 1043, § 1045 lg 1 p 7, lg 3 ja § 1050 järgi, kuid sellise vastutuse kohaldamiseks peab menetlusväline isik esile tooma kaitsenormi VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes ja tõendama, et kahju tekitanud isik on seda rikkunud.³² Lisaks ei ole välistatud vastutus VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 8 järgi, kui menetlusväline isik tõendab, et kahju tekitanud isikule saab ette heita tahtlikku heade kommete vastast käitumist. Seejuures piisab teo õigusvastasuse tuvastamiseks sellel alusel, kui kahju tekitaja mõistis oma käitumise õigusvastasust ja möönis, et see võib hagejale kaasa tuua kahju.³³

³⁰ RKTko 19.02.2020, [2-15-7163/191](#), p 15.

³¹ RKTko 19.02.2020, [2-15-7163/191](#), p 17.

³² Vt RKTko 12.12.2016, [3-2-1-132-16](#), p 16.

³³ RKTko 19.02.2020, [2-15-7163/191](#), p 18. Vt ka RKTko 02.11.2016, [3-2-1-101-16](#), p 17; RKTko 15.04.2015, [3-2-1-18-15](#), p 10.

4. HAGI TAGAMISE TAGATIS

TsMS § 383 lg 1 kohaselt võib kohus siduda hagi tagamise kohustusega anda tagatis vastaspoolele ja kolmandale isikule tekkiva võimaliku kahju hüvitamiseks. Tagatise eesmärgiks on tagada kostjatele vähemalt osaliselt tagatise arvel alusetu hagi tagamisega tekitatud kahju hüvitamine.³⁴ TsMS § 383 lg 1 kohaselt on hagejalt tagatise nõudmine kohtu kaalutlusotsus. Samas TsMS § 383 lg 1¹ kohaselt on rahalise nõudega hagi tagamisel ja TsMS § 379 sätestatud abinõude rakendamisel tagatise nõudmine kohustuslik. Kuna enamasti taotletakse just rahaliste hagide tagamist, siis on hagi tagamise tagatise nõudmine pigem reegel kui erand.

4.1. Hagi tagamise tagatise maksimumsumma kooskõla põhiseadusega

TsMS § 383 lg 1¹ järgi peab tagatis olema rahalise nõude puhul vähemalt 5 protsenti nõudesummalt, kuid mitte vähem kui 32 eurot ja mitte rohkem kui 32 000 eurot. Kui hagi tagamise korras taotletakse kostja aresti või elukohast lahkumise keelamist, antakse tagatis mitte vähem kui 3200 euro ja mitte rohkem kui 32 000 euro ulatuses.

Asjas [2-20-5086/52](#) tugines menetlusosaline väitele, et TsMS § 383 lg 1¹, mis sätestab hagi tagamise tagatise maksimumsummana 32 000 eurot, on vastuolus põhiseadusega (põhiseaduse (PS) § 12 ja § 32 koosmõjus). Menetlusosalise seisukoha kohaselt on ilmne, et suuremahulistes vaidlustes ei taga 32 000 euro suurune tagatis kostjale hagi tagamisest tekkivat võimalikku tegelikku kahju. Praegusel juhul oli hageja tasunud tagatis ca 0,95% nõudesummast (hagihind 3 307 464 eurot). Tulenevalt PS § 12 ja § 32 koostoimest riivab TsMS § 383 lg-s 1¹ sätestatud piirang menetlusosalise hinnangul ebaproportsionaalselt ja õigustamatult kostja põhiõigusi.³⁵

Riigikohtu tsiviilkolleegium ei nõustunud menetlusosalise sellise käsitlusega. Kolleegium selgitas, et seadusandja on kaalunud menetlusosaliste huvisid, loonud tagatise süsteemi ja kehtestanud piirmäära, millest rohkem tagatist nõuda ei saa. Sellega on seadusandja sisuliselt loonud lihtsustatud võimaluse hagi tagamisega tekitatud kahju hüvitamiseks. Kui seaduses sätestatud tagatise maksimumsumma oleks liiga suur, piiraks see ebamõistlikult hagejate võimalust saavutada hagi tagamise eelduste olemasolul hagi tagamine ning muudaks rikutud õiguste kaitseks hagiga kohtu poole pöördumise ebaotstarbekohaseks.

Selleks, et vältida põhjendamatute hagide tagamist, hindab kohus hagi tagamise üle otsustamisel hagi perspektiivi, hagi tagamise vajalikkust ja kaalub poolte huve. Lisaks, kui hagi tagatakse ja hiljem menetluse tulemusel selgub, et hagi tagamine polnud põhjendatud, saab kostja nõuda eraldi kahju hüvitamist. Kolleegium juhtis tähelepanu, et TsMS § 383 lg-s 1¹ sätestatud tagatise piirmäära kehtestamine ei tähenda, et kostja ei saaks nõuda talle põhjendamatult hagi tagamisega tekitatud kahju hüvitamist piirmäärast suuremas summas. Sellise õiguse sätestab TsMS § 391.³⁶

4.2. Hagi tagamise tagatise tagastamine

Kuna tagatis antakse kindla eesmärgiga, on hagejal õigus see tagasi saada, kui tagatise andmise põhjus ära langeb. Eeldus, mille kohaselt peab tagatise tagastamiseks olema tagatise andmise põhjus ära langenud, aitab kaitsta nii tagatise andja kui ka isiku, kelle kasuks tagatis anti, huve.³⁷ Tagatise tagastamist reguleerib erisättena TsMS § 391 lg 2, mille kohaselt hagejalt sissenõutud tagatis tagastatakse temale, kui teine pool või kolmas isik ei ole esitanud hagi kahju

³⁴ RKTkm 10.12.2015, [3-2-1-140-15](#), p 10.

³⁵ RKTkm 21.20.2020, [2-20-5086/52](#), p 6.

³⁶ RKTkm 21.20.2020, [2-20-5086/52](#), p 17.

³⁷ RKTkm 06.04.2020, [2-18-3761/70](#), p 11.1.

hüvitamiseks kahe kuu jooksul TsMS § 391 lg 1 nimetatud ajast alates. Samuti makstakse tagatis hagejale tagasi juhul, kui hagi rahuldatakse.

TsMS § 195 lg 1 esimese lause kohaselt tagastab tagatise selle määranud või selle andmist võimaldanud kohus tagatise andja avalduse alusel. Asjas [2-18-3761/70](#) selgitas tsiviilkolleegium, mis saab siis, kui tagatise on hageja eest maksnud keegi teine. Kolleegium märkis, et kui hagi tagamise taotluse esitamisel tasus advokaadibüroo tagatise, siis on advokaadibüroo TsMS § 195 lg 1 mõttes ka tagatise andja. Kui menetlusväline isik tasub tagatise, peab ta arvestama, et tagatis on antud kindla riski maandamise eesmärgil ning riski realiseerumisel (nt kui alusetu hagi tagamise tõttu tekib kostjale kahju) jääb ta tagatiseks antud rahast ilma. Tagatise andja ei pea aga kandma riski, et menetlusosalise suhtes võivad toimuda täitemenetlused. Nimetatu tuleneb ka TsMS § 195 lg 1 esimesest lausest, mille kohaselt on tagatise tagastamise eelduseks see, et tagatise andmise põhjus on ära langenud.

TsMS § 149 lg 8, mis reguleerib kautsjoni tagastamist, võimaldab menetlusosalisel, kelle eest kautsjon tasuti, anda korralduse, et kautsjon tagastataks muule isikule. TsMS § 150 lg 4 kohaselt saab ka riigilõivu tagastamise puhul menetlusosaline, kes pidi riigilõivu tasuma, anda korralduse, et riigilõiv tuleb tagastada muule isikule. Tsiviilkolleegium leidis nendele sätetele tuginedes, et analoogia korras võib ka tagatise tagastamise avalduse esitada hageja kui menetlusosaline, kelle eest advokaadibüroo tagatise andis, kuid tagatis tuleb siiski tagastada advokaadibüroole kui tagatise andjale.³⁸

Kohtutäituri abi arestis rahalise nõude arestimise aktiga hagejale samas tsiviilasjas tagastamisele kuuluva raha täiteasjas võlgnetava summa ulatuses ning keelas hagejal nõuet käsutada, eelkõige nõuet sisse nõuda. Riigikohtu tsiviilkolleegium leidis, et ringkonnakohus pidi kontrollima, kas täitemenetluses on täitmiseks esitatud nõue advokaadibüroo vastu ning olemas advokaadibürood kohustav täitedokument. Kuna hagi tagamise taotluse esitamisel tasutud tagatis tuli tagastada advokaadibüroole ning täiteasja advokaadibüroo suhtes ei olnud, siis ei olnud ringkonnakohtul kohustust ega õigust arestimisakti täita. Ka arestimisakt ei olnud tehtud advokaadibüroo suhtes. Lisaks ei saa pidada tagatise tagastamise nõuet hageja varaks, sest tagatise tasus advokaadibüroo ning ei ole tõendatud, et ta kasutas selleks hageja vara.³⁹

³⁸ RKTkm 06.04.2020, [2-18-3761/70](#), p 11.2.

³⁹ RKTkm 06.04.2020, [2-18-3761/70](#), p 12.

5. HAGI TAGAMISE VAIDLUSTAMINE

Maakohtus või ringkonnakohtus tehtud määruse peale võib määrusega puudutatud menetlusosaline esitada määruskaebuse kõrgema astme kohtule üksnes juhul, kui määruskaebuse esitamine on seaduses lubatud (TsMS § 660 lg 1 ja 696 lg 1). Hagi tagamise menetluses tehtud määruste vaidlustamist reguleerib TsMS § 390, mis ei anna piiramatut edasikaebeõigust kõigi hagi tagamise menetluses tehtud määruste suhtes. TsMS § 390 lg 1 sätestab, et maakohtu või ringkonnakohtu määruse peale, millega kohus hagi tagas, ühe tagamisabinõu teisega asendas või hagi tagamise TsMS § 386 lg-s 2, 4 või 5 sätestatud alusel tühistas, võib pool esitada määruskaebuse. Maakohtu määruse peale esitatud määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale saab Riigikohtule edasi kaevata üksnes juhul, kui tagatava hagi hind ületab 100 000 eurot või kui tagamisabinõuna kohaldati isiku aresti või elukohast lahkumise keeldu.

5.1. Kaebeõigus hagi tagamise tühistamise määruse peale

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseis selgitas lahendis [2-19-11532/18](#), millisel juhul saab esitada määruskaebuse maakohtu või ringkonnakohtu määruse peale, millega kohus hagi tagamise tühistas.⁴⁰

TsMS § 390 lg 1 esimesest lausest tuleneb, et hagi tagamise tühistamise korral saab maakohtu või ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse esitada üksnes siis, kui maakohus või ringkonnakohus tühistas hagi tagamise TsMS § 386 lg-tes 2, 4 või 5 sätestatud alusel. TsMS § 390 lg 1 teises lauses on sätestatud, et lisaks peab ringkonnakohtu määruse peale Riigikohtule määruskaebuse esitamiseks olema täidetud eeldus, et tagatava hagi hind ületab 100 000 eurot või tagamisabinõuna on kohaldatud isiku aresti või elukohast lahkumise keeldu.⁴¹

Riigikohus on varasemalt TsMS § 390 lg-t 1 tõlgendades leidnud, et see säte ega muud tsiviilkohtumenetluse seadustiku normid ei sea määruskaebuse esitamise õigust sõltuvusse hagi tagamise määruse jõustumisest. Seadus ei erista, kas hagi tagamine tühistatakse poole taotluse alusel või tehakse seda hagi tagamise määruse peale esitatud määruskaebuse alusel.⁴² Praeguses asjas viitas kolleegiumi kogu koosseis TsMS § 390 lg 1 muutmise seletuskirjale⁴³, milles on märgitud, et selleks, et Riigikohtu TsMS § 390 lg-le 1 antud väga laia tõlgendust kitsamaks muuta, tuleb hagi tagamise tühistamise peale määruskaebuse esitamist piirata vaid juhtudega, kui hagi tagamine on tühistatud TsMS §-s 386 sätestatud alusel.⁴⁴

Ringkonnakohus tühistas hagi tagamise, kuna ei pidanud hagi õiguslikult perspektiivikaks, ning leidis lisaks, et juhul, kui lugeda hageja nõue ka osaliselt perspektiivikaks, ei ole hagi tagamine poolte huve kaaludes siiski põhjendatud. Hageja esitas ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse. Tsiviilkolleegiumi kogu koosseis selgitas, et seega ei tühistanud ringkonnakohus hagi tagamist TsMS § 390 lg 1 esimeses lauses viidatud alustel (TsMS § 386 lg-d 2, 4 ja 5) ning sellisel juhul ei olnud hagejal TsMS § 390 lg 1 esimese lause kohaselt õigust esitada ringkonnakohtu määruse peale määruskaebust.⁴⁵

⁴⁰ RKTkm 30.01.2020, [2-19-11532/18](#).

⁴¹ RKTkm 30.01.2020, [2-19-11532/18](#), p 9.

⁴² RKTkm 23.02.2010, [3-2-1-2-10](#), p 15.

⁴³ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (759 SE) seletuskiri. Kättesaadav <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/3d9648e0-4921-4cba-a864-33103d1e3840/Tsiviilkohtumenetluse%20seadustiku%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus>

⁴⁴ RKTkm 30.01.2020, [2-19-11532/18](#), p 9.

⁴⁵ RKTkm 30.01.2020, [2-19-11532/18](#), p 9.

5.2. Täitemenetluse peatamise vaidlustamine

Täitemenetluse peatamise vaidlustamise kohta märkis tsiviilkolleegium asjas [2-19-4765/21](#) järgmist. TsMS § 696 lg 1 esimese lause kohaselt võib määruskaebuse ringkonnakohtu määruse peale esitada määrusega puudutatud menetlusosaline. Nimetatu tähendab kaebeõigust siis, kui vaidlustatav määrus riivab või kitsendab määruskaebuse esitaja õigusi.⁴⁶

Täitemenetluse peatamine puudutab üldjuhul vaid sissenõudja õigusi, sest peatamine lükkab edasi võimaluse pöörata sissenõue võlgniku varale ning rahuldada sissenõudja nõue. Võlgniku jaoks tähendab täitemenetlus enamasti mingist varast ilmajäämist tema täitmata kohustuste tõttu, mistõttu täitemenetluse peatamine isenesest võlgnikku üldjuhul ei kahjusta. Võlgniku huve võib täitemenetluse peatamine riivata eeskätt näiteks siis, kui edasine viivitamine tooks kaasa võlalt arvatava viivise suurenemise.⁴⁷

Selles asjas kuulutas kohtutäitur välja tagasivõidetavate korteriomandite enampakkumise. Maakohtu ja ringkonnakohtu määruse täitemenetluse peatamise kohta vaidlustas täitemenetluse võlgnik, kes nõudis täitemenetluse peatamise tühistamist ning soovis, et eelduslikult tema omandis olevad korteriomandid pandaks enampakkumisele. Enampakkumisega aga kaasneb võlgnikule enampakkumisel müüdud eseme omandi kaotus ehk majanduslikult kahjulik tagajärg. Kui võlgnik ei ole esitanud ühtegi sisulist väidet, kuidas täitemenetluse peatamine tema õigusi kahjustaks, siis ainuüksi võlgniku staatus ei ole kolleegiumi arvates piisavaks aluseks täitemenetluse peatamise vaidlustamiseks. See kehtib ka juhul, kui täitemenetluse võlgnik on korteriomandite omanik ja/või tema vastu oleks täitmisel isiklik nõue. Ka sellisel juhul peaks võlgnik põhjendama, kuidas täitemenetluse peatamine tema õigusi riivab.⁴⁸

⁴⁶ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 9.3.1; RKTkm 05.04.2017, [3-2-1-12-17](#), p 16.

⁴⁷ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 9.3.2.

⁴⁸ RKTkm 19.02.2020, [2-19-4765/21](#), p 9.3.2.

KOKKUVÕTE

Kõige olulisem otsustus hagi tagamise vallas 2020. aastal oli kindlasti kolleegiumi paari aasta taguse seisukoha muutus, mille kohaselt loetakse nüüdsest TsMS § 391 lg 1 alusel hüvitatavaks nii otsene varaline kahju kui ka saamata jäänud tulu. Varasema kohtupraktika kohaselt võis kahju tekitajalt nõuda selle hüvitamist vaid väga piiratud ulatuses ehk saamata jäänud tulu hüvitamisele ei kuulunud ning hüvitada tuli vaid otsesed kulud. Nagu kolleegium nüüd leidis, on mitmete tsiviilasjade puhul hagi tagamisest tekkida võiv kahju hinnatav vaid saamata jäänud tuluna. Kuigi vaidlus tekkis patendasjas, laiendas kolleegiumi kogu koosseis seda tõlgendust lisaks intellektuaalse omandiga seotud tsiviilasjadele ka muud tüüpi tsiviilasjadele.